

Геннадій МАКЕДОН, старший викладач

Ірина ЛЯПІНА, старший викладач

кафедра інформатики і системології

ТИПИ КОМУНІКАЦІЙ, ЗАСТОСОВУВАНИХ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Завдяки соціальній взаємодії у людини наявний потенціал різнобічного професійного розвитку, щоб сповна реалізувати власний потенціал із урахуванням індивідуальних особливостей, цілей, настроїв і вектора особистісного розвитку. Ключову роль у цьому розвитку особистості та її самопізнання відіграє освітній процес, а однією з форм – потенціалу комунікації.

У ході підготовки майбутніх економістів під час комунікацій з'являються додаткові функції – забезпечення якості та ефективності освіти. Цей чинник вкрай важливий з огляду на специфіку навчальної діяльності економічного спрямування: на відміну від гри і роботи, навчання – це і форма діяльності, яка насамперед спирається на засвоювання нових навичок, отже, слід забезпечувати, підтримувати і покращувати якість здобутих навичок і компетенцій. Узагальнено освітній процес – це взаємодія викладача і студента щодо змісту викладання навчального матеріалу. І проблема полягає у тому, що вже тривалий час учасники цього процесу висловлюють взаємне невдоволення формою і результатами такої взаємодії [1, 2].

Особливо це стало відчутно під час пандемії covid-19. Як засвідчив досвід дистанційного навчання у 2020/2021 і 2021/2022 навчальних роках, з боку викладачів претензії виражаються у тому, що студенти втрачають вмотивованість до навчання, не готуються до занять он-лайн, не виявляють активності під час семінарів і практичних занять, що відбуваються дистанційно, більш схильні лише до споживання інформації в готовому

вигляді і не демонструють здатності до її збереження, запам'ятовування, структурування, аналізу та ін. [3].

Отже, можна стверджувати, що зі свого боку студенти висловлюють невдоволення з приводу застарілих форм і методів викладання, які пропонують у дистанційній освіті, говорять про не актуальність знань, відсутність зв'язку з практикою. Крім того, студенти часто демотивовані такими застарілими формами навчання, часто не розуміючи, навіщо їм потрібна та чи та навичка, і як результат – недбало ставляться до освітнього процесу під час дистанційного навчання, викликаного пандемією covid-19. Дещо перебільшений висновок матиме таку форму: студенти не навчаються так, як хотілося б викладачам, а викладачі не вчать тому, чого б хотілося б студентам. У статті передбачається розглянути вплив різних типів комунікацій між викладачем і студентом вищих закладів освіти економічного спрямування на якість освітнього процесу за умов системи дистанційного навчання, викликаного запобіжних заходів для запобігання поширення пандемії covid-19 [3].

Розглянемо детальніше найбільш поширені в освітньому процесі типи / напрями комунікації, а саме – технічні комунікації. Це комунікації, основним завданням яких є передавання фактів та інформації. Завдання їх – вони відповідають за технічний і компетентнісний сегмент освітнього процесу. Під час традиційного, тобто очного навчання, даний тип комунікацій переважно представлений лекційними і частково – семінарськими заняттями. Викладач повідомляє інформацію, чітко структуруючи її, акцентуючи увагу на найважливіших деталях і нюансах, можливо, подаючи у формі діаграм і таблиць. При цьому такий тип очної комунікації «викладач – той, хто навчається» має важливі банальні переваги: дошка, на якій можна по ходу лекції креслити схеми і відображати найважливіші моменти пропонованого навчального матеріалу.

Під час же дистанційного навчання такі спонтанні нотатки на екрані потребуються спеціального програмного забезпечення, яке і достатньо дороге,

і не завжди має необхідний функціонал. Використання комп'ютерної «миші» як пристрою введення в даному випадку можна назвати недоліком, тому що саме це заважає коректному відображенню інформації, яка вводиться на екран. Саме під час дистанційного навчання така функція комунікації обтяжена різними перешкодами і недоліками технічно-апаратної частини. Приміром, йдеться про візуалізацію інформації: якщо в традиційній, очній, освіті викладач може продемонструвати наочний матеріал (схеми, рисунки, таблиці, діаграми, навіть запис формул), то у разі дистанційної освіти провідним (і чи не єдиним) способом візуалізації стає презентація навчального матеріалу. Можемо сказати з власного освітнього досвіду, що це суттєво звужує кількість подачі каналів інформації, а також шкодить якості викладання: презентація – це нетактильна форма надання матеріалу, а інтерактивізація презентації потребує чималих зусиль, хоч і можлива.

В умовах пандемії перед закладами вищої освіти постало невідкладне завдання: перевести тих, хто навчається, на повне дистанційне навчання як усього контингенту студентів, так і штату викладачів. Втім саме ця ситуація, за всіх своїх недоліків і загроз, слугувала стимулом розвитку дистанційного навчання, а також дозволила у надкритичному режимі виявити і недоліків. У тих технічних комунікацій було виявлено раптовий недолік, подолати який виявилось не так і легко. Йдеться про першоджерела, особливо в паперовому форматі. Праці багатьох авторів здебільшого захищені авторським правом. І тому легального доступу до інтернет-видань часто бракує відсутня. І, до речі, у навчальних планах багатьох вищих закладів освіти, КНЕУ не виняток, передбачено конспект першоджерел. В умовах карантинних обмежень бібліотеки, де можна було б безкоштовно скористатися працями авторів, були зачинені. Ще одна проблема постала і в такій формі технічно-соціальної комунікації, як ділові ігри, і саме через неможливість проводити більшість таких ігор в інтернет-середовищі. Це комунікація і з однолітками, і з викладачем, який у цьому випадку виступає і порадиником, і гейм-майстром ділової гри [4].

Ще один тип комунікацій – емоційні. Знову ж таки з власного досвіду, у цьому випадку виявляється важливим, чи викладач передає власні емоції під час лекції чи семінарського чи практичного навчання. Викладачеві важко вдається відстежувати емоційне сприйняття матеріалу, який він викладає під час, наприклад, вебінару. Під час традиційного навчання, як було зазначено вище, також слабо вмотивовані на якісне вивчення предмета. Однак при цьому викладач відшукує такі форми викладу матеріалу, щоб зацікавити студентів, пропонуючи різні форми розвитку: ділові ігри, написання есе, участь у конференціях та ін. Тут важливим фактором стає емоційна зацікавленість: якщо у того, хто навчається, простежується високий рівень мотивації у навчальній діяльності, це часто можна помітити з додаткових запитань, з емоційного відгуку на промову викладача, за його зверненням з додатковими питаннями і пропозиціями. У разі ж із дистанційним навчанням емоційна комунікація вкрай обмежена і ускладнена [1].

Важливим типом комунікації ми виділяємо зворотний зв'язок. Так, зворотний зв'язок наявний у будь-якій комунікації. Проте ми, висвітлюючи результати нашого дослідження, виділимо як окремий напрям комунікації. Справа в тім, що під час традиційного освітнього процесу простежується, як правило, два провідні типи зворотного зв'язку – миттєва і невідкладна. До того ж миттєвий тип зворотного зв'язку здебільшого переважає, наприклад, на семінарі: студент має можливість негайно налагодити зворотний зв'язок під час відповіді на запитання. Форми колоквиумів і ділових ігор ще більше розширюють такі можливості. Навіть на лекції викладач часто уточнює, чи всі зрозуміли виклад матеріалу, і звертається до тих, хто навчається, ставити уточнюючі запитання. Це поглиблює зворотний зв'язок.

Однак під час дистанційної освіти багато форм традиційної, очної, роботи стали недоступні і були винесені у модифікованому вигляді, наприклад, як домашні завдання. Звідси – перевага відкладеного зворотного зв'язку. Студент, як правило, одержує відповідь не зразу, а через певний проміжок часу. А це створює створюється відчуття розриву зворотного

зв'язку, перешкоджаючи нормальному соціальному контакту і нівелюючи цінність зворотного зв'язку.

Проте варто в нашому дослідженні виділити і переваги зворотного зв'язку у дистанційному навчанні. Відсутність миттєвої відповіді на запитання (чи викладача, чи студента) є реальна можливість ретельно все обмірковувати, зменшити ризик помилки і некоректності у спілкуванні. Завдяки цьому відкладеному зворотному зв'язку підвищується загальна якість навчання (і, власне, й самого зв'язку), що несе значущу користь, роблячи кожную інформацію ще більш цінною. Більш того, такий неспішний режим відповіді дозволяє поглиблювати комунікативну соціалізацію [5].

Таким чином, підбиваючи підсумки, можемо зазначити, що ми вбачаємо нагальність саме двоїстого підходу до розв'язання проблем дистанційного навчання: по-перше, усунення безпосередньо комунікативних проблем, створюваних умовами дистанційного навчання; по-друге, усунення технічних проблем викладу початкового матеріалу під час дистанційних занять.

До вирішення цих питань, і безлічі інших, які практично неможливо викласти всі у нашому дослідженні, проте які є предметом наукових інтересів автора, до розв'язання слід підходити комплексно. Ґрунтуючись на власному викладацькому досліді, можемо рекомендувати вищим закладам освіти економічного спрямування організовувати власні майданчики дистанційної освіти, створити оперативний штат служби підтримки і провести навчання викладачів за використання технічно-апаратної частини. Також бажано забезпечити максимально безпосереднє живе, спілкування студентів із викладачами за допомогою різних засобів зв'язку, використовуючи цифрові технології віртуальної та доповненої реальності та ін.

Список використаних джерел

1. Веремчук А. Проблеми і перспективи дистанційного навчання у ВНЗ. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*: зб. наук. пр. Уманського державного

педагогічного університету імені Павла Тичини. Вип. 12. Ред. кол. Безлюдний О. І.(гол. ред.) та ін. Умань: ФОП Жовтий О. О., 2018.

2. Мурасова Г.Є. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців в умовах дистанційного навчання. URL:

http://www.confcontact.com/2012_10_04/pe2_murasova.htm

3. Вивчення стану дистанційного навчання під час карантину (2-й етап). Статистична довідка за результатами дослідження. Київ: КНП «Освітня агенція міста Києва». URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/Vyvchennya-stanu-dystantsijnogo-navchannya-2.pdf>

4. Поліщук О. Освіта в умовах пандемії у 2020/2021 році: аналіз проблем і наслідків. URL: <https://cedos.org.ua/researches/osvita-v-umovah-pandemiyi-analiz-problem-i-naslidkiv/>

5. Кузьменко О.М. Результати соціологічного дослідження «Думка студентів і аспірантів щодо дистанційної форми навчання». URL: https://www.nmu.org.ua/structural_divisions

Оксана МАКСИМЕНКО, к. пед. н., доцент,
кафедра іноземних мов факультету фінансів

АНКЕТУВАННЯ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТІ ЗА УМОВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

В умовах сьогоденних викликів та за нових форматів побудови соціальної комунікації у здобутті вищої освіти зростає вагомість налагодження зворотного зв'язку та отримання багатовимірної інформації щодо перебігу власне процесу навчання з іноземних мов у дистанційному режимі викладання.

Вважаючись справедливо вагомим традиційним методом досліджень, анкетування за нових реалій є інструментом накопичення, відпрацювання,